

บทที่ 4 ค่านิยมเกี่ยวกับพระเครื่องในสังคมไทย

วิวัฒนาการของความนิยมพระเครื่องในหมู่ชาวไทยในอดีต จนกระทั่งในปัจจุบันเป็นที่นิยมแพร่หลายกลายเป็นธุรกิจพระเครื่องที่เรียกกันว่า พุทธพาณิชย์นั้น เริ่มแรกทีเดียว ความนิยมพระเครื่องก็คงอยู่ในลแวกวัดในหมู่บ้าน วัดในอำเภอและจังหวัด ไม่มีใครรู้จักและมิได้สนใจพระเครื่องที่ตนเองได้รับแจก มิได้มีการเก็บสะสมอย่างในปัจจุบัน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า อะไรเป็นสาเหตุให้เราทราบได้ว่ามีเกจิอาจารย์ดัง ๆ อยู่ที่วัดไหนบ้าง นอกจากจะมีการบอกเล่าต่อ ๆ กันไป จนกระทั่งต่อมาเมื่อมีเหตุการณ์หรือหนังสือพิมพ์ลงข่าว ก็จะเป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้น และเมื่อมีนิตยสารพระเครื่องโดยเฉพาะซึ่งจะลงข่าวประวัติและอภินิหารของหลวงพ่อดัง พระดัง ประวัติของเกจิอาจารย์ ประวัติพระเครื่อง ประวัติเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ อยู่ยงคงกระพัน ความแคล้วคลาด ฯลฯ นิตยสารพระเครื่องนี้เองจะเป็นสื่อให้คนอ่านรู้จักวัดดูมงคลของวัดต่าง ๆ รู้จักคนในวงการพระ คนเล่นพระในอดีตมีใครบ้าง ซึ่งจะนำไปสู่การแพร่หลายมากขึ้น

คนไทยกับความนิยมพระเครื่อง

ความนิยมพระเครื่อง หรือความเคารพบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นมีมาแต่สมัยโบราณ โดยเฉพาะในสมัยที่ยังมีศึกสงคราม เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เราต้องทำสงครามกับพม่าอยู่ตลอด ดังนั้น พระเครื่องที่คนไทยสมัยก่อนนิยมกันมาก จึงเป็นพระเครื่องที่มีพุทธคุณหนักไปในทางคงกระพันชาตรีมากกว่าด้านอื่น เช่น พระร่วง พระนุยาน พระกริ่งคลองตะเคียน พระคง พระโคนสมอ พระหลวงพ่อดโต พระพิจิตรองค์เล็ก ๆ พระปิดตาท้ายย่าน พระปิดตาแร่บางไผ่ พระปิดตามหาอุดม หรือมหาอุดม...¹

พระเครื่องที่คนไทยสมัยก่อนนิยมใช้ติดตัวไปนั้น จะใช้วิธีห่อด้วยผ้าคาดแขนหรือพันคอไป หรืออาจจะถักลวดห้อยคอ แต่ถ้าเป็นพระขนาดเล็กก็มักจะอมไว้ในปาก หรือถ้ามีขนาดเล็กมาก เช่น พระพิจิตร ก็จะไม่เอาเสียบไว้ตามชอกฟัน² ความเชื่อเกี่ยวกับพระเครื่องนี้ไม่

¹ "คุณค่าพระเครื่องจากอดีต ถึงปัจจุบัน." นิตยสารพระเครื่อง 39 ฉบับที่ 71 (หลักการศึกษาวិธีพิจารณาพระเครื่อง. หน้า 50.

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 51.

ว่าจะเป็นเรื่องพุทธคุณหรือเรื่องปฎิหาริย์นั้น เป็นความเชื่อที่มีสืบเนื่องมาเป็นเวลาช้านาน จนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยที่บ้านเมืองมีศึกสงคราม ด้วยแล้วยังเป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไป ในเรื่องนี้นักเขียนสารคดีได้เล่าเหตุการณ์ในสมัย สงครามกรณีพิพาทชายแดนกับอินโดจีนของฝรั่งเศส (พ.ศ.2483) และสงครามมหาเอเชียบูรพา (ปลาย พ.ศ.2484) ไว้ว่า “ในสมัยสงครามนี้แหละที่อาณาจักรแห่งเครื่องรางของขลังได้ชื่อโหม อย่างเต็มที่ ผ้ายันต์ เลื่อยยันต์ ทรายเสก น้ำมันต์ ผ้าประเจียด พระเครื่องราง ล้วนแต่เป็นสิ่งที่คน เสาะแสวงหามาป้องกันภัย ทั้งวินาศภัยและโจรภัย เกจิอาจารย์ที่ขึ้นชื่อว่า “เก่ง” ทางเวทมนต์ ต่างก็มึนไปน้มนัสการไม่เว้นว่าง เป็นเรื่องของผู้ที่ต้องการที่พึ่งทางใจ เพราะมองไม่เห็นที่พึ่ง อีกแล้ว บางบ้านเอาผ้ายันต์ผูกไม้ปักไว้ให้สูงกว่าหลังคาบ้านเพื่อให้คุ้มครองภัยที่มาทางอากาศ บางคนจะออกมาจากบ้านก็เอาผ้าประเจียดผูกคั่นแขน คอห้อยพระเครื่องและยังสวมเลื่อยยันต์ไว้ ข้างใน ลักษณะเลื่อยยันต์นั้นทำด้วยผ้าแดง เป็นเลื่อยผ้าข้าง ใช้สวมหัวและมีแถบผ้าผูกอยู่สองข้าง แบบเดียวกับเลื่อยเด็กอ่อน บนตัวเลื่อย “ลง” อักษรด้วยอักษรขอมและมีรูปต่าง ๆ ประกอบ¹

อย่างไรก็ตาม ความเชื่อในเรื่องของพุทธคุณและปฎิหาริย์นี้ อาจเป็นเรื่องเหลวไหล เป็นลัทธิความเชื่อในด้านไสยศาสตร์มากกว่าที่จะเป็นเรื่องพุทธศาสนา และกลายเป็นข้อ ถกเถียงกันมาก เมื่อพลังความเชื่อเหล่านี้ก่อให้เกิดพุทธพาณิชย์ในเชิงการค้า-ซื้อพระเครื่องเกิด ขึ้น และมีการสร้างวัตถุมงคลขึ้นอย่างมากมาย รวมทั้งมีการโหมโฆษณาทางหน้าหนังสือพิมพ์ อย่างตึกคักยิ่ง² ดังได้กล่าวมาแล้วว่า พระเครื่องซึ่งแต่เดิมเรียกพระพิมพ์นั้น จุดประสงค์ในการ สร้างนั้นมีได้เป็นไปเพื่อมีอำนาจ หรือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ครั้นกาลล่วงเลยมาได้เกิดคติเชื่อกันว่า พระพิมพ์มีอำนาจเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สามารถคุ้มครองภัยอันตราย หรืออาจบันดาลให้เกิดลาภยศ ตลอดจนทำให้เกิดเสน่ห์ เกิดเมตตามหานิยมขึ้นตั้งแต่ครั้งใดยังสืบไม่ได้ การสร้างพระพิมพ์จึง หันเหความมุ่งหมายมาทำเป็นเครื่องรางของขลัง มีกำหนดอุปเท่ห์ (วิธีดำเนินการ) ต่าง ๆ เป็น เรื่องเกี่ยวกับเนื้อวัสดุที่นำมาทำเป็นองค์พระ และมีพิธีปลุกเสกกันหลายกระบวนการเพื่อทำให้ เกิดความขลัง พรั่งพร้อมด้วยทิพยอำนาจต่าง ๆ พระพิมพ์หรือพระเครื่องรางซึ่งได้สร้างกันใน

¹ ลาวณิชย์ โชตามาระ ชีวิตชาวกรุงสมัยก่อนศตวรรษมาแล้ว และชีวิตชาวกรุงสมัยสงคราม กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2527. หน้า 228.

² สุขุมภาพ คุ้มกักร์. “ความเชื่อในแง่พุทธคุณของพระเครื่องเมืองสยาม.” นิตยสารสุดยอด พระเครื่อง. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม 2537.

รุ่นหลัง ๆ นี้ เชื่อว่าทำเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยอาศัยรูปพระปฏิมาเป็นเครื่องมือประกาศเกียรติคุณของพระเกจิอาจารย์ผู้ทรงคุณไสยแต่ละท่าน¹

เราอาจกล่าวได้ว่า ความกลัวภัยต่าง ๆ ทำให้คนเราจำเป็นต้องหาและกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวพึ่งพาให้เกิดความปลอดภัย มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของคนวิถุมงคลต่าง ๆ โดยเฉพาะพระบูชาและพระเครื่อง ซึ่งมีอำนาจของพุทธคุณที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยเชื่อว่าพระเครื่องนั้นสามารถคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของตนได้ ทำให้พระเครื่องเป็นที่นิยมของคนไทยมาตั้งแต่โบราณ แม้ในภาวะปัจจุบันซึ่งไม่มีภาวะศึกสงครามอีกแล้ว แทนที่ความนิยมพระเครื่องจะลดน้อย พระเครื่องกลับได้รับความนิยมเลื่อมใสมากยิ่งขึ้น และปัจจุบันหรือในยุคนี้มีสาเหตุอะไรที่ทำให้คนหันไปยึดถือพระพุทธรูป พระสงฆ์ (เกจิอาจารย์) หรือวัตถุมงคลเป็นที่ต้องการของคนทุกชนชั้น

คำตอบที่สะท้อนออกมาก็คือ เพราะสังคมปัจจุบันอยู่ในภาวะรัดตัวต้องดิ้นรน ขวนขวายมากขึ้น ภาวะเศรษฐกิจที่บีบคั้น ภาวะการเมือง และปัญหาสังคมที่ไร้การเยียวยา ตลอดจนการไม่ได้รับความสนใจจากรัฐ ทำให้ประชาชนแทบทุกชนชั้นวาระเกิดความไม่มั่นคงในวิถีการดำเนินชีวิตของตัวเอง² ดังนั้นพระเครื่องจึงเป็นที่สนใจของทุกคน เป็นที่พึ่งและศรัทธาทงจิตใจ เป็นสัญลักษณ์แห่งความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยจนถึงเป็นวัฒนธรรมแห่งความเชื่อในอำนาจของพุทธคุณ

ความเชื่อเรื่องพุทธคุณ

พุทธคุณ หมายถึง คุณวิเศษ คือ ความดีต่าง ๆ ซึ่งเป็นอนุภาพขององค์พระเครื่อง ในเรื่องพระพุทธรูปนี้ คุณปริชา เอี่ยมธรรม ผู้เชี่ยวชาญเรื่องพระเครื่องกล่าวว่า พุทธคุณคือ คุณวิเศษขององค์พระที่ปรากฏให้เราเห็น เช่น อำนาจของคงกระพัน พุทธคุณนี้จะคงอยู่นานเท่าใดก็ขึ้นอยู่กับผู้สร้างที่จะบรรจุลงไปให้องค์พระได้มากน้อยแค่ไหน แล้วแต่ระดับฉานของเกจิอาจารย์ผู้สร้าง ส่วนเรื่องเมตตามหานิยมนั้น ก็เป็นพุทธคุณที่มองไม่เห็น เช่นเมื่อได้พระเครื่ององค์นี้มาก็รู้สึกว่าการทำมาหากินเจริญรุ่งเรืองขึ้น ดังนั้นเมตตามหานิยมเป็นคล้ายกับ

¹ ทศนานนท์ (นามแฝง) “ปริทัศน์ศิลปกรรม : พุทธพิมพ์.” วารสารวัฒนธรรมไทย, ปีที่ 11 ฉบับที่ 11 (มกราคม 2515) หน้า 10.

² วิชญพงษ์ หิณฺฐิระนันท์ “พระเครื่องกับความเชื่อของสังคมไทย.” วารสารดิอีร์ธ The Earth, ปีที่ 1 ฉบับที่ 8 กุมภาพันธ์ 2537, หน้า 44.

อำนาจที่แฝงอยู่ เช่น ผมได้พระองค์นี้มา เงินที่เขาเคยขอยืมไปนานมาแล้ว ปรากฏว่าเขานำเอาเงินมาคืนให้' เป็นต้น

พุทธคุณ...² เป็นศาสตร์เร้นลับที่แสดงปาฏิหาริย์ในการแผ่บารมีออกปกป้องคุ้มภัยด้วยแรงศรัทธาให้แก่ผู้ที่เลื่อมใสในรูปแบบต่าง ๆ ... ซึ่งแล้วแต่สถานการณ์และปรากฏการณ์ ในพุทธคุณนี้หากเพียงแต่แผ่พลังก็อาจจะทำให้เกิดการเสื่อมสลายลงง่าย ก็เลยต้องมีสื่อที่จะทำให้ตัวพลังนั้นยึดเกาะไว้ ดังนั้นจึงเกิดการสร้างวัตถุเป็นตัวแทนของพระพุทธรูปที่ทรงแผ่พุทธคุณขึ้น ซึ่งก็ได้แก่ วัตถุมงคลและพระเครื่องต่าง ๆ

ดังนั้นคำว่า “พุทธคุณ” เปรียบเสมือนศัพท์บัญญัติของวงการพระเครื่องเพื่อสื่อความหมายถึง อิทธิคุณ ปาฏิหาริย์ อภินิหาร ความขลังศักดิ์สิทธิ์ มหิธานุภาพ พุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ ฯลฯ ของพระเครื่อง³

อย่างไรก็ตาม คุณวิเศษ หรืออานุภาพของพระเครื่องนี้อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ด้วยกัน คือ⁴

1) ประเภทเมตตามหานิยม ให้คนรักใคร่ หลงใหล หรือให้ทำมาหากินได้ร่ำรวย ได้แก่ พระสมเด็จวัดระฆัง พระนางพญา พระขุนแผน พระนางกวัก และพระบัวเข็ม เป็นต้น

2) ประเภทอยู่ยงคงกระพัน ยังไม่ออก ฟันแทงไม่เข้า ได้แก่ พระร่วง และพระกริ่ง เป็นต้น

3) ประเภทแคล้วคลาด คือ ให้ออกพ้นจากภยันตรายต่าง ๆ เช่น พระรอด เป็นต้น

นอกจากนี้ เรายังมีความเชื่อกันว่า พระเครื่องต่าง ๆ มีความศักดิ์สิทธิ์แตกต่างกันไป เช่น มีความเชื่อกันว่า พระปางนาคปรกดีทางคุ้มครองป้องกัน พระเครื่องปรกโพธิ์ดีทางให้ความร่มเย็นเป็นสุข พระปิดตาดีทางโชคลาภ พระตั้งกัจจายนดีทางเมตตามหานิยม ความ

¹ สัมภาษณ์คุณปริชา เอี่ยมธรรม ผู้เชี่ยวชาญพระเครื่อง (เมษายน 2537).

² ก้อง กังฟู (นามแฝง). “1,030 วัตถุมีอิทธิฤทธิ์.” คอลัมน์เหนือฟ้าใต้บาดาล. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (27 พฤศจิกายน 2537).

³ ธรรม ทิปกร. “ศัพท์วงการพระ” นิตยสารสนามพระ ฉบับที่ 66 (สิงหาคม 2532) หน้า 66.

⁴ สนิท สมักรการ. อ้างแล้ว. หน้า 59.

อุดมสมบูรณ์ นางกวักคิทางค้าขาย' ฯลฯ อาจกล่าวได้ว่า ความนิยมพระเครื่องที่มีพุทธคุณในด้านใดนั้น ขึ้นอยู่กับความนิยมและอาชีพของบุคคลนั้น ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองในอาชีพของตน เช่น ท่านที่ประกอบอาชีพค้าขายหรือชอบเสี่ยงโชค ก็มุ่งแต่พระที่มีพุทธานุภาพที่เน้นหนักไปทางด้าน “มหาลาภ” ท่านที่ทำราชการ หรือต้องการความนิยมชมชอบจากผู้อื่น ก็จะหาแต่พระที่ทรงอานุภาพทางเมตตามหานิยม ส่วนบางท่านต้องทำงานที่เสี่ยงอันตรายก็ต้องการพระที่เน้นหนักไปทางแนว “แคล้วคลาด” และบางพวกที่ติดนิสัยนักเลง ชอบบู้ ก็มักหาพระที่มีพลังทางคงกระพันชาตรี มหาอุคม์ ยังไม่ออก ฟันไม่เข้า²

พระพุทธคุณขององค์พระเครื่องเป็นเรื่องมหัศจรรย์ที่เกิดกับอริยบุคคลเกือบทั้งสิ้น เป็นเรื่องที่พันวิสัยของสามัญชนจะบำเพ็ญให้เกิดขึ้นได้ เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นพุทธคุณอันก่อให้เกิดความมีสวัสดิมงคล เจริญด้วยมนุษยสมบัติและอยู่ยงคงกระพัน แคล้วคลาดจากภัยอันตรายนานาประการ แก่ผู้ยึดถือปฏิบัติ และความสำเรื่อนั้น ๆ จะต้องประกอบด้วยอำนาจศรัทธาในพระเครื่อง โดยการรับเอาพระเครื่องมาเป็นที่พึ่งและที่ระลึกแทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนโภคสมบัติปรากฏให้เห็น และแคล้วคลาดจากสรรพภัยพิบัติทุกประการ ล้วนแต่เป็นบุคคลที่ตั้งมั่นอยู่ในศรัทธา มีสัจจะจริง ๆ³

ในเรื่องพุทธคุณจึงเป็นความเชื่อและศรัทธาในพุทธานุภาพขององค์พระเครื่องอันเป็นที่พึ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ดังนั้นเมื่อทางวัดใดจะสร้างพระเครื่อง หรือวัดอุ้มงคลต่าง ๆ จะต้องนิมนต์เกจิอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญพุทธคุณด้านต่าง ๆ มานั่งบริกรรมในพิธีพุทธาภิเษก หรือพิธีปลุกเสกนี้เอง จะเป็นเรื่องที่เจ้าภาพหรือทางวัดผู้สร้างพระเครื่องเป็นผู้นิมนต์ผู้เชี่ยวชาญพุทธคุณด้านต่าง ๆ เป็นที่ขุมนุมพระอาจารย์ ซึ่งแต่ละท่านต่างเชี่ยวชาญพุทธคุณนานาประการพอจะยกตัวอย่างดังนี้⁴

¹ “คติความเชื่อทางพุทธคุณของพระเครื่องพิมพ์ต่าง ๆ นานาทศนะ” นิตยสารดัชนีพระ. ปีที่ 1 ฉบับที่ 12 ปีชวหลัง (กันยายน 2537) หน้า 16.

² บั๊กเจียบ. (นามแฝง) “พระพุทธคุณกับราคา ... ไขว่ต้องมาด้วยกัน?” นิตยสารพระเครื่องเมืองสยาม. ฉบับที่ 24. หน้า 31.

³ “พุทธคุณในองค์พระเครื่อง ด้านคงกระพันและแคล้วคลาด.” หนังสือพุทธคุณไร้พรมแดน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิตยสาร โอสม น.ป.ป.

⁴ กองบรรณาธิการ นิตยสารพระเครื่อง “คุณศัพท์”. เรื่องขุมนุมยอดพระคณาจารย์ ฉบับเดือนกรกฎาคม. 2537.

แคล้วคลาด	เมตตา	มหานิยม
คนรัก	มหาเสน่ห์	กันสัตว์ร้ายในน้ำ-บนบก
กันเขี้ยววา-อสรพิษ	กันภูตผีปีศาจ	กันคุณไสย
กันฟ้าผ่า	กันยาเบื่อเมา	กันไฟ กันพิษไฟ-น้ำร้อนลวก
กันโจร กันขโมย	กันอุบัตินภัย	ค้าขายดี
คลอคนุดร่ง่าย	เจริญลาภผล ลาภสักการะ	
กันเจ็บไข้	ซึ่งง่ายขายคล่อง	กันवादภัย
กันอุทกภัย	กันอาวุธต่าง ๆ	รักษาโรคทรัพย์
มหาอุต	ป้องกันความเสื่อม	มีอำนาจ คนขำเกรงนับถือ
อยู่ยงคงกระพันชาติตรี	อยู่คง อายุยืน	มีคนมาสู่สำนักมิได้ขาด
ศัตรูทำร้ายมิได้	ทำอาชีพใด ๆ เจริญรุ่งเรือง	
อุดป็น	กันอุบาทว์	ชนะศัตรู

๗๑

การที่พระเครื่องมีพุทธคุณต่าง ๆ ในด้านอิทธิฤทธิ์ และความศักดิ์สิทธิ์ ทำให้คนมีความนิยมในพระเครื่องมากยิ่งขึ้น และกลายเป็นค่านิยมในด้านความเชื่อว่า พระเครื่องหรือวัตถุมงคลสามารถป้องกันภัยได้ มีความเมตตาตามมหานิยมจริง ซึ่งอาจจะเป็นผู้ที่ได้รับอันตรายแล้วสามารถรอดพ้นอันตรายมาได้ จึงเกิดการเล่าต่อ ๆ กันมา และเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ ทำให้มีการแสวงหาพระเครื่องกันมากขึ้น

ความนิยมในเรื่องพุทธศิลป์

ความงดงามของพุทธศิลป์ หรือสุนทรียของพระเครื่อง ทำให้คนนิยมเลื่อมใส และหันมาสะสมพระเครื่องในแนวนี้กันไม่น้อย ผู้ที่เล่นพระเครื่องในแนวพุทธศิลป์นั้นจะไม่ได้ให้ความสนใจในด้านพุทธคุณ แต่จะมุ่งเน้นอยู่สองประการ คือ ความเก่าของพระ และพุทธศิลป์ในยุคต่าง ๆ สกุลช่างต่าง ๆ เท่านั้น' ผู้ที่สนใจพระเครื่องในแง่นี้มักจะนิยมสะสมทั้งพระพุทธรูป (พระบูชา) และพระเครื่องรุ่นเก่า ๆ เท่านั้น ซึ่งหายากและมีราคาแพงมาก ผู้สะสมจึงเป็นผู้มีเงินฐานะดี จึงจะเล่นของเก่าได้

¹"บทฐานในการเล่นพระ." นิตยสาร พุทธาคม. ฉบับพิเศษ. (จัดทำให้เป็นเขียน) หน้า 29-30.

กลุ่มนี้จะสนใจพระเครื่องในแง่ของศิลปะและวัตถุโบราณ เช่น พระกรุเก่า หรือ พระบูชายุคเก่า ซึ่งมีศิลปะสกุลช่างสวยงามกว่าศิลปะสกุลช่างยุคหลัง ๆ ทั้งนี้เพราะช่างในสมัยก่อนจะประดิษฐ์ตกแต่งออกมาด้วยจิตใจอันเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ไม่มีจิตใจคิดไปในแง่อื่น แต่การสร้างพระเครื่องยุคนี้ นายช่างที่เป็นผู้ประดิษฐ์มักจะกระทำไปเพื่อรับค่าจ้างค่าแรง พระเครื่องจึงสวยงามสู้ช่างสมัยก่อนที่ประดิษฐ์พระเครื่องด้วยจิตใจอันบริสุทธิ์เพื่อพระพุทธศาสนาไม่ได้ การที่พระกรุเก่าและพระบูชาเก่า ๆ มีศิลปะทางสกุลช่างที่สวยงามและอ่อนช้อยนี้เอง จึงเป็นแรงจูงใจให้คนหันมานิยมพระเครื่องในแง่ศิลปะและวัตถุโบราณ เขาไม่สนใจพุทธคุณ เขาไม่สนใจว่าราคาจะสูงหรือต่ำ ขอเพียงอย่างเดียวให้เป็นของเก่า²

อย่างไรก็ตาม พระกรุพระโบราณ นั้น ได้แก่ พระเนื้อดิน เนื้อชิน และเนื้อสัมฤทธิ์ ที่มีอายุเกินกว่า 100 ปีขึ้นไป ถือเป็นวัตถุโบราณที่มีคุณค่าที่เหมาะสมพระแต่ละยุคแต่ละสมัยมีคุณค่าโดยตัวของพระกรุนั้นเอง ซึ่งขึ้นอยู่กับกรรมวิธีในการสร้าง จุดประสงค์ที่จะสร้าง และจำนวนในการสร้าง พระกรุพิมพ์ไหนกรุไหนที่หายากและมีพุทธศิลป์ที่งดงาม และยิ่งถ้ามีขนาดที่สามารถนำมาห้อยบูชาได้ พระพิมพ์นั้น กรุนั้นก็จะมีราคาจะถูกหรือแพงก็ขึ้นอยู่กับความนิยมของเหล่านักสะสม...³ เราอาจกล่าวได้ว่าความนิยมสะสมพระเก่านั้น ผู้สะสมจะรู้คุณค่าหรือเจตนาอันบริสุทธิ์ของผู้สร้าง ซึ่งมีกรรมวิธีในการสร้าง จุดประสงค์ของการสร้าง และจำนวนในการสร้าง ทั้งนี้เจตนาทั้ง 3 ประการนั้นก็เห็นเด่นชัดอยู่ในความตั้งใจอันบริสุทธิ์ คือ เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา คือ⁴

1. กรรมวิธีในการสร้าง มีการคัดเลือกเอาแต่ส่วนที่ดี ๆ เช่น เนื้อดิน ก็มีการประสานเนื้อด้วยวาน หรือ เกษรคอกไม้ที่มีชื่อเป็นมงคล และอิทธิฤทธิ์อยู่ในตัว การแกะแบบแม่พิมพ์ของพระก็ค่อนข้างจะคลาสสิก ออกแบบง่าย ๆ แต่ลงตัว เมื่อพิมพ์เป็นองค์พระก็สามารถบ่งบอกถึงยุคสมัยที่จัดสร้างขึ้น คือมีเอกลักษณ์เฉพาะสกุลช่างในความงดงาม

¹ ลุงต๋อย “วิเคราะห์สหาย... สไตลิ่งลุงต๋อย.” นิตยสารสื่อกลางพระเครื่อง ปีที่ 2 ฉบับที่ 10 (กรกฎาคม 2540) หน้า 18.

² เล่มเดียวกัน หน้า 18.

³ สนิท ท่าพระจันทร์ “เสน่ห์พระเครื่องเมืองสยาม” นิตยสารแฉศพร. ฉบับที่ 124 (มกราคม 2542) หน้า 29.

⁴ เล่มเดียวกัน หน้า 29-30.

2. จุดประสงค์ในการสร้าง เป็นการสร้างเพื่อจะสืบทอดพระศาสนา เพื่อให้
อนุชนรุ่นหลังได้เข้าใจถึงความเป็นอยู่และความศรัทธาของบรรพบุรุษผู้มีศรัทธาต่อองค์พระ
ศาสดา และที่สำคัญก็เพื่อให้ประชาชนและพระสงฆ์ได้มีพระพุทธรูปไว้ประกอบกิจการของ
พระศาสนาในโอกาสข้างหน้า

3. จำนวนในการสร้าง จะมีจำนวนการสร้างที่แน่นอน มีการจารึกประวัติความ
เป็นมา สร้างโดยใคร สร้างเพื่ออะไร และไม่มีมูลค่าราคาแบบพุทธพาณิชย์ในปัจจุบัน

ดังนั้นพระเก้าจึงเป็นมรดกทางศิลปะและวัตถุโบราณที่มีความงามและพุทธ-
ศิลป์ที่มีคุณค่าแก่การสะสมอย่างยิ่ง มรดกทางศิลปวัตถุนี้บรรพบุรุษได้ให้ความสำคัญ ซึ่งเป็น
ของที่มีค่าและหายาก ทั้งยังเป็นการสร้างค่านิยมและความคิดให้กับคนรุ่นหลัง ในความเชื่อมั่น
แห่งความศรัทธาและเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้เกิดการอนุรักษ์สะสมด้วยใจรักตามบรรพ
บุรุษไปด้วย'

ความนิยมในทางธุรกิจ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ในอดีตนั้นเขาสร้างพระเครื่องเพื่อสืบทอดพระศาสนาและ
บรรจุไว้ในกรุหรือพระเจดีย์ และแจกจ่ายกันในยามสงคราม เพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือใน
ระยะหลังที่วัดต่าง ๆ ที่มีการสร้างพระเครื่องก็เอาไว้แจกแก่ผู้ที่มาบริจาคทำบุญสร้างโบสถ์
สร้างวิหาร ซ่อมแซมวัด ไม่มีการซื้อขายพระเครื่องอย่างที่เห็น

ในปัจจุบันการที่พระเครื่องได้กลายมาเป็นวัตถุนิยมที่ชาวพุทธเคารพนับถือ
ต่างก็พากันแสวงหาหากลับสะสมไว้ จึงทำให้พระเครื่องกลายเป็นของมีค่ามีราคาในการ
ซื้อขาย² ซึ่งปัจจุบันมีตลาดพระเกิดขึ้นมากมายเพื่อทำธุรกิจพระเครื่องโดยตรง มีแผงพระ
จำนวนมาก ซึ่งแต่ละแผงมีคู่ใจพระเครื่องหลายประเภทไว้บริการผู้ต้องการเช่า หรือรับซื้อ
ด้วย และกลุ่มในตลาดพระนี้เองจะเป็นกลุ่มที่เล่นพระในเชิงธุรกิจ คือ เล่นพระเพื่อแสวงหา
กำไรจากการซื้อขายแลกเปลี่ยนพระเครื่องโดยยึดเป็นอาชีพ³

¹ปรีชา วงศาสุลักษณ์. อ้างแล้ว. หน้า 117-119.

²ลุงต๋อย. อ้างแล้ว. หน้า 17.

³พนมขวด. (นามแฝง). "การเล่นพระในเชิงธุรกิจ" นิตยสารดัชนีพระ. ปีที่ 1 ฉบับที่ 12
ปีถัดหลัง (กันยายน 2537) หน้า 9.

อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่เล่นพระประเภทนี้ จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการดูพระ คือ เขาจะดูพระเป็น และรู้ราคาของพระเครื่อง รู้สถานการณ์ของราคาพระ ที่สำคัญ คือ รู้ว่าพระเครื่องวัดนั้นเขาเล่นกันหลักอะไร (ราคา) และควรจะซื้อราคาเท่าไร จะขายไปในราคาเท่าไร ยิ่งถ้ามีโอกาสพลิกได้ของราคาแพงมาในราคาถูก เพราะเจ้าของพระไม่รู้ราคา ก็ยังมีกำไรมากขึ้นเท่านั้น...¹ จะเห็นได้ว่า นักเล่นพระประเภทนี้สนใจแต่เรื่องการซื้อมา แล้วขายให้ได้กำไรเพียงอย่างเดียว จ่ายเช็คแล้วขออย่าให้แดงก็แล้วกัน พระเครื่องจะเก่าหรือจะใหม่จะขลังหรือไม่ขลัง จะแท้หรือปลอม ถ้าเล่นได้ขายได้แล้วเขาเอาหมด²

ปัจจุบันพระเครื่อง พระบูชา เปรียบเสมือนวัตถุลินค้า พระเครื่องกลายเป็นตลาดที่ใหญ่ มีการซื้อขายให้เช่าบูชาอย่างเป็นองค์กร และมีระบบ เรียกว่าตลาดพระ หรือศูนย์พระเครื่อง อันเป็นสถานที่ที่ทุกคนสามารถจะมาหาเช่าบูชาพระเครื่องและพระบูชาได้อย่างสะดวก และตามใจผู้บริโภค ตามความต้องการหรือความพอใจ ทั้งในปัจจุบันพระเครื่องและพระบูชาที่มีผู้นิยมและต้องการมาก ทำให้ราคาของพระเครื่อง พระบูชาสูงมากขึ้นไปด้วย บางครั้งสามารถมีค่าการแลกเปลี่ยน ซึ่งนอกจากเงินสดแล้ว อาจแลกเปลี่ยนเป็นรถยนต์ บ้าน หรือที่ดินก็ได้³

การที่พระเครื่อง พระบูชา ซึ่งเป็นวัตถุมงคลที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่นิยมของคนทั่วไป มีการจัดการแบบธุรกิจ หรือที่เรียกว่า “พุทธพาณิชย์” นับได้ว่า เป็นประโยชน์ต่อผู้ดำเนินการ และเป็นประโยชน์ต่อลูกค้า (ผู้เช่าบูชา) ที่ได้รับของดี (ของแท้) มีประกันคุณภาพ ทั้งสะดวกในการจัดหา โดยไม่ต้องผ่านนายหน้าคนกลาง⁴ ซึ่งจะโก่งราคาผู้เช่าบูชา เป็นการไม่ซื่อสัตย์ และไม่ยุติธรรมแก่ผู้เช่าบูชา

พระเครื่องกับคุณค่าทางจิตใจ (กำลังใจ)

คนเล่นพระ หรือคนนิยมพระนั้น เชื่อมมั่นในพุทธคุณ นับถือพระเครื่องว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งก็จะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของเจ้าของพระเครื่อง ไม่สามารถนำมาทดลองให้เห็นได้ เพียงแต่มีการเล่าสู่กันฟัง ทำให้คนอื่นมีความมั่นใจจากประสบการณ์ของผู้ที่พันภัย

¹ จุงต๋ย. อังแล้ว. หน้า 17.

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 17.

³ ปรีชา วงศาสุลักษณ์. อังแล้ว. หน้า 113.

⁴ “เล่นพระ” นิตยสารคัมภีร์พระ. ฉบับที่ 11 (กันยายน 2537) หน้า 18.

อันตรายมาได้จากการที่มีพระเครื่องห้อยคอ นับเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่คนทั่วไป พระเครื่องจึงกลายเป็นวัตถุมงคลที่เป็นที่ต้องการของคนมากขึ้น ทำให้คนนิยมและแสวงหา พระเครื่องเพื่อหวังพึ่งพุทธคุณ ยึดถือเป็นที่พึ่งทางจิตใจ เป็นทั้งกำลังใจและเครื่องเตือนใจให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว แล้วพระจะคุ้มครองท่าน

จากการที่ได้ตั้งคำถามถามบุคคลในหลายอาชีพ โดยให้ตอบในเรื่อง เหตุผลที่ท่านคลั่งพระเครื่อง จะได้รับคำตอบดังนี้

นักธุรกิจชาย (อายุ 43 ปี) - เอาไว้เตือนจิตใจไม่ให้กระทำสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม เตือนใจว่าอย่าประมาท และกระทำบาป ทำแต่บุญ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บิคา มารคา ครูบาอาจารย์คุ้มครอง ชีวิตรุ่งเรือง

ข้าราชการทหาร (ช.) อายุ 48 ปี - แสดงเป็นชาวพุทธ มีรูปพุทธศิลป์แสดงเอกลักษณ์ความเป็นไทย เน้นวัตถุมงคลที่ควรค่าแก่การสะสม มีความมั่นใจในพุทธคุณ คุ้มครองคนดี

ข้าราชการบำนาญ (ช.) อายุ 63 ปี - เป็นเครื่องเตือนตนเองไม่ให้ประมาท ให้ทำแต่ความดี มีศีลธรรม และมีความเชื่อในเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และเชื่อในกฎแห่งกรรม ทำให้มีจิตใจหนักแน่น มีเหตุมีผลในการวิเคราะห์ปัญหา

ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม คำตอบของคนอื่น ๆ ก็มักจะตรงกัน คือ คลั่งพระเครื่องเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้ทำดี ปฏิบัติดี เชื่อมั่นในพุทธคุณ จะให้ความคุ้มครองจากภัยร้ายทั้งหลายได้ ดังนั้นผู้ที่มีความเลื่อมใสและศรัทธาในพระเครื่องนั้นมีความเชื่ออย่างจริงใจว่าพระเครื่องจะเป็นเครื่องเตือนใจ เตือนสติ และขอให้อำนาจของพุทธคุณคุ้มครองป้องกันสรรพภัย ขอความสวัสดิมี โชคชัย มีเมตตากาภูณาเพื่อให้ผู้อื่นรักและสงสาร ขอให้ปราศจากสรรพโรคาพยาธิภัยพิบัติอุบาทว์อันตราย หรือยังไม่ออก ฟันไม่เข้า ขอทุก ๆ อย่างที่ดีแก่ตนเอง อันเป็น

ความปรารถนาไม่มีที่สิ้นสุด...¹ ความเชื่อมั่นในอภินิหารของพระเครื่อง และวัตถุมงคล นับว่ามีอิทธิพลต่อชีวิตและจิตใจของชาวไทย ดังนั้นการมีพระเครื่องติดตัว ได้รับการยอมรับกันแล้วว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา²

พระเครื่อง : เอกลักษณ์ไทย

สังคมไทยในสมัยโบราณและสมัยปัจจุบัน แม้ว่าคนไทยจะนับถือศาสนาพุทธเป็นหลักก็ตาม แต่ก็ยังมีการประกอบพิธีพราหมณ์ หรือ พิธีไสยศาสตร์ผสมผสานกันไปอย่างแยกกันไม่ออก และบางครั้งก็รวมการนับถือผีเข้าไปด้วย ซึ่งเป็นเรื่องความเชื่อในแต่ละท้องถิ่น “โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกอบพิธีทางไสยศาสตร์ เขาเชื่อว่าการประกอบพิธีกรรมเพื่อความคุ้มครองอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่นเดียวกันกับการบนพระพุทธรูป การห้อยพระเครื่อง การรับน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ เพราะเชื่อว่ามีอำนาจบางอย่างในพระพุทธรูป พระเครื่อง หรือน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ที่จะทำให้เกิดสถานการณ์ดังที่เราบนหรือขอร้อง หรือถ้ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นกับเรา พระเครื่องที่เราห้อยอยู่ หรือน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ก็จะช่วยคุ้มครองอันตรายให้เราได้³

ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง อภินิหาร และความศักดิ์สิทธิ์นั้นถือได้ว่าเป็นความเชื่อของคนไทยมาแต่โบราณ ท่านอาจารย์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวถึงเครื่องรางไว้ว่า “พระพุทธรูปองค์เล็ก ๆ ที่ทำด้วยดินเผาที่ดี ผงวานกัฏฐิ หรือหล่อด้วยโลหะที่ดี ซึ่งคนเชื่อว่ามีอิทธิฤทธิ์ป้องกันโทษภัยต่าง ๆ ได้ และนำโชคลาภมาได้ นั้น ในภาษาไทยเรียกว่า พระ

¹ “การสนทนาเรื่อง เครื่องรางของขลังระหว่าง ฉันทโนภิกขุ วัดมรรณพาราม กับ นายवल รุ่งเรืองธรรม” หนังสือเรื่อง พระกริ่งปวเรศ พระปิตดาที่สำคัญ และเครื่องรางของขลัง พิมพ์เป็นที่ระลึกในการพระราชทานเพลิงศพ อำมาตย์เอก พระยาชลประทานธนาภิรักษ์ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันพฤหัสบดีที่ 30 มีนาคม 2515. หน้า 66-67.

² มณีพร. (นามแฝง) “พระไม่ช่วยเพราะผิดศีล” นิตยสารคนแค้น. ฉบับที่ 69 (เมษายน 2538). ปีถัดหลัง. หน้า 15.

³ ศิริพร ฐิตะฐาน แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนาในสังคม. (หน่วยที่ 1) เอกสารการสอนชุดวิชา ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย หน่วย 1-7 สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาราช นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2539. หน้า 13.

เครื่องราง”¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ชายไทยที่เป็นทหารหรือนักเลง หรือแม่แต่โจร ซึ่งต้องใช้อาวุธต่อสู้กับคนอื่นอยู่เป็นนิตนัย มีของป้องกันตัวอยู่หลายอย่าง เช่น เวทมนต์คาถา ผ่าประเจียด ยันตร์”² ส่วนคำว่า “เครื่องราง” หมายถึงของศักดิ์สิทธิ์ที่ใส่ไว้ในรางที่มีอยู่ในห้องพระ หรือห่อพระ ซึ่งของศักดิ์สิทธิ์นี้ต้องหล่อน้ำมันที่เสกด้วยพระพุทธรูปเอาไว้ เพื่อให้คงความขลังอยู่ตลอดไป และน้ำมันนั้นใส่รางไว้... และด้วยเหตุที่มีพระพุทธรูปบางชนิดมีขนาดเล็กที่คนโบราณถือว่าต้องใส่รางน้ำมันไว้จึงจะขลัง จึงเรียกพระพุทธรูปชนิดนี้ว่า “พระเครื่องราง”³

เราอาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อมั่นในอิทธิฤทธิ์ของพระเครื่องและวัตถุมงคลนับว่ามีอิทธิพลต่อชีวิต และจิตใจของคนไทยเป็นอย่างยิ่ง การคลั่งพระเครื่อง หรือการมีพระเครื่องติดตัวได้รับการยอมรับกันแล้วว่า เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา⁴ และสิ่งสำคัญสูงสุดที่ก่อพลังศรัทธาในพระเครื่อง คือ พุทธศาสนา คนไทยสร้างรูปลักษณะทางพุทธศาสนาเป็นองค์พระปฏิมา หรือ รูปหล่อพระสงฆ์องค์อาจารย์ เป็นรูปพระพิมพ์บ้าง รูปลอยองค์บ้าง ให้มีขนาดเล็กพอที่จะบูชาติดตัวไว้เมื่อสร้างรูปเสร็จแล้ว ก็กระทำพิธีพุทธภิเษกเป็นพิธีสำคัญ ประสานงานกันระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาพราหมณ์⁵ การนับถือพระเครื่องเป็นความเชื่อที่สืบทอด และผ่านการพิสูจน์ด้วยกาลเวลายาวนาน ทั้งเป็นความเชื่อที่ตั้งอยู่บนรากฐานของศาสนา และความถูกต้องด้วยพระเครื่อง เรื่องวัตถุมงคลเป็นวัฒนธรรมไทยโดยแท้จริง⁶

ลักษณะความเชื่อของคนไทยดังกล่าว บางท่านเห็นว่าเป็นเรื่องมงาย และเป็นความเลื่อมของพระศาสนา โดยให้ความเห็นว่า “พัฒนาการของพระเครื่องที่มีต้นเค้ามาจากการนำพุทธคุณเข้ามาผสมผสานกับสิ่งที่เป็นไสยขาว (พลังปลุกเสกเพื่อป้องกันภัยอันตราย) จนทำ

¹ กึกกฤษ์ ปราโมช, ม.ร.ว. “เครื่องราง” วารสารเอกลักษณ์ไทย ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2520) หน้า 9.

² เรื่องเดียวกัน หน้า 9.

³ เรื่องเดียวกัน หน้า 10.

⁴ มณีพร (นามแฝง) “พระไม่ช่วยเพราะผิดศีล”. อ้างแล้ว. หน้า 15.

⁵ สมพันธ์ เลอะพันธ์ “วัฒนธรรมพระเครื่อง” วารสารพุทธสยาม 1. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2542) หน้า 14 และ 19.

⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 20.

ให้พระเครื่องเป็นตัวแทนของบรรดาเครื่องรางของขลังที่เคยมีมาแต่อดีตนั้น ก่อให้เกิดระบบความเชื่อของคนไทยส่วนใหญ่ในสังคมปัจจุบัน” ที่แยกไม่ออกว่า อะไรคือ “ศาสนา” อะไรคือ “ไสยศาสตร์”¹ ในเรื่องดังกล่าวนี้เราจะเห็นได้ว่า คนไทยมีความเชื่อที่ผสมผสานกันหลายอย่างจนแยกกันไม่ออก คือ คนคนหนึ่งเป็นชาวพุทธ แต่ก็จะทำบุญให้ผีบรรพบุรุษ อุทิศส่วนกุศลให้กัญญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว เจ้าที่เจ้าทาง ผีบ้านผีเรือน ทำความเคารพเวลาผ่านศาลพระภูมิ ชอบดูหมอ แขว่นพระเครื่อง บนพระพรหม บางครั้งไปหาคนทรงเพื่อขอเลขไปซื้อล็อตเตอรี่ หรือซื้อหวยใต้ดิน เหล่านี้เป็นตัวอย่างให้เห็นระบบความเชื่อทางศาสนาหลาย ๆ ระบบที่ผสมผสานอยู่ในความเชื่อ และพฤติกรรมของคนคนหนึ่ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง แม้ว่าคนคนนั้นเป็นชาวพุทธ แต่ทั้งในระบบความคิดและพฤติกรรมแสดงออกถึงคนคนนั้นในฐานะที่เป็นผลผลิตของสังคมประกอบด้วย ระบบความเชื่อทางศาสนาหลายระบบที่ผสมผสานอย่างกลมกลืนกัน²

คุณประโยชน์ของความนิยมในพระเครื่อง

แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่เราเข้าใจได้ยากในเรื่องพลังอำนาจของเครื่องรางของขลัง เรื่องของไสยศาสตร์ เรื่องของพลังอำนาจจิต เรื่องของอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เรื่องของคุณวิเศษของเวทมนต์ คาถาอันศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะอำนาจของพระพุทธรูป และพุทธานุภาพของพระเครื่อง แต่ถ้าเราได้ตั้งใจและมีความพยายามที่จะเรียนรู้ ต้องการที่จะสะสม พยายามจะเข้าใจ และศึกษาพระเครื่องอย่างจริงจังแล้ว จะทำให้เรามีความรู้ความเข้าใจในองค์ปฎิมากรรม หรือพุทธศิลป์ ที่เรียกกันว่า “สุนทรียของพระเครื่อง” ซึ่งในเรื่องคุณประโยชน์แห่งความนิยมพระเครื่องที่เข้าพิธีปลุกเสกอย่างถูกต้องนั้น ย่อมเป็นวัตถุมงคลที่ควรแก่เคารพบูชา กราบไหว้ และยึดเหนี่ยวทางใจให้เป็นสิริมงคลอย่างยิ่ง³

ตรีขัมปาย ได้กล่าวถึงคุณค่าหรือประโยชน์แห่งการนิยมพระเครื่องไว้ให้ผู้อื่นได้พิจารณา ดังนี้

¹ ศรีศักร วัลลิโภคม. พระเครื่องในเมืองสยาม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2537. หน้า 49.

² ศิราพร จูตะฐาน. อ้างแล้ว. หน้า 16.

³ ตรีขัมปาย ปริวรรตอธิบายแห่งพระเครื่อง เล่ม 1. พระสมเด็จ. พิมพ์ครั้งที่ 3. พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2505, หน้า 22-24.

1. เพื่อให้มีอำนาจแห่งพุทธานุภาพ อำนาจคุณพระและอำนาจแห่งเจตนาธิษฐานของผู้สร้าง (Staedfast Resolution) ซึ่งเป็นพลังงานเดินลับ ซึ่งปุจฉนธรรมคาอย่างเราท่าน ไม่สามารถจะกระทำให้เกิดขึ้นได้
2. เป็นที่ช็อคเหนียว ทำให้เกิดกำลั้งใจหรือขวัณฺตี ตลอดจนให้เกิดความไว้วางใจตนเอง สามารถเผชิญหน้าต่ออันตรายใด ๆ ได้อย่างกล้าหาญและเยือกเย็น จึงมั่นใจว่า พระเครื่องเป็นวัตถุที่มีค่าทางจิตใจอย่างสูงในสังคมนาญญ (Sociological Value Material) ยิ่งกว่าเครื่องรางของขลังใด ๆ ทั้งนี้เพราะพระเครื่องเป็นรูปพุทธปฏิมาแห่งพระบรมศาสดาเจ้าผู้ประเสริฐสุด
3. การมีพระเครื่องเป็นที่ช็อคเหนียวนี้เอง ช่วยให้เกิดศรัทธาแห่งความมั่นคงในพุทธศาสนา ตลอดจนมีความกตัญญูทวาทธรรมต่อคุณพระศรีรัตนตรัยอันประเสริฐ และพระอภิญญาจารย์ผู้วิเศษที่เป็นเจ้าของผู้สร้างพระเครื่องนั้น ๆ
4. ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเป็นผู้อุบายใจใส่ในวิชาโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และพุทธประวัติโดยไม่รู้ตัว
5. ได้รับรสแห่งคุณค่าของศิลปะสมัยต่าง ๆ
6. ได้รับความเพลิดเพลินในการสะสมของเก่า
7. พระเครื่องเป็นสมบัติอันหาความีได้ เพราะดำรงไว้ซึ่งผลานิสงส์อันวิเศษ ซึ่งเป็นทั้งนามธรรมและรูปธรรมในทางธรรมสมบัติและโภคสมบัติ (Maral & Material Point of View) จึงนับว่าเป็น “ยอดของดี” ซึ่งของดีอื่น ๆ ไม่อาจเทียบเคียงได้
8. พระเครื่องเป็นสมบัติที่หาได้ยาก สมควรที่จะเก็บรักษาไว้ให้เป็นมรดกแก่ลูกหลาน
9. เป็นการเชิดชูและรักษาวัตถุโบราณ อันเป็นทรัพย์สมบัติของชาติ มิให้ตกเรือยเสียหาย หรือตกไปอยู่ในที่อันไม่สมควร
10. ทำให้เป็นผู้มีศีลธรรม ทั้งนี้เพราะผู้ใดขาดศีลธรรมแล้ว อำนาจแห่งพระเครื่องจะไม่บันดาลให้เกิดผลคุ้มครองอย่างใดเลย เพราะธรรมคาของดีจะให้คุณแห่งเฉพาะคนดีเท่านั้น
11. ทำให้เป็นผู้มีอารมณ์ดี ทั้งนี้เกิดจากความช็อคมั่นและภูมิใจว่าตนมีดี และการที่ต้องเจริญเมตตาต่อผู้อื่น ไม่ผูกเวรกับผู้ใด ซึ่งทำให้ของดีทางเมตตาตามหานิยมเกิดผล การปฏิบัติดังนี้ทำให้เป็นผู้มีนิสัยช่างสังเกตได้เป็นอย่างดี

12. การศึกษาในเรื่องพระเครื่องต้องอาศัยความละเอียด และความพิถีพิถาระหว่างสังเกตและจดจำเป็นอันมาก ซึ่งจัดว่าเป็นทัศนศาสตร์แขนงหนึ่ง ช่วยทำให้เป็นผู้มีนิสัยช่างสังเกตได้เป็นอย่างดี

13. เป็นงานอดิเรกที่ทำให้อารมณ์มีความสุขได้อย่างประหลาด ทั้งนี้เกิดจากความชื่นชมยินดี และความนึกเห็นในคุณวิเศษจากพุทธลักษณะอย่างมีนัย (Enigmatic) แห่งการลำแดงทางลีลา (Moving Expression) และองค์ประกอบแห่งลีลา (Movemented Composition) ของพระ เช่น พระท่ากระดาน พระหูยาน และพระร่วง ฯลฯ จะมีพุทธลักษณะและอาการลำแดงทางลีลาอย่างเคร่งครัด ทำให้เกิดความโน้ม้นำทำให้เลื่อมใสว่ามีคุณวิเศษทางมหาอุดหรือทางคงกระพันชาตรี เป็นต้น ทั้งนี้แม้แต่ผู้ที่ยังมิได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระเครื่องก็ตาม ส่วนพระสมเด็จฯ หรือพระนางพญา ฯลฯ จะสังเกตเห็นความสละสลวย อันประสานกันของเส้นรอบนอก (Perimeter) ได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดความบังคาลใจว่า คงจะให้ผลานิสงส์ในด้านเมตตามหานิยมอย่างสูง เป็นต้น อารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ความยินดี ความภาคภูมิใจ และความมั่นใจ ฯลฯ เหล่านี้ทำให้เกิดความสุขได้ประการหนึ่ง และจะหาไม่ได้ครบถ้วนในสิ่งอื่น

ส่วนก้านชูชาติ มากสัมพันธ์ เจ้าของและผู้ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์พระเครื่อง พระบูชา ได้ให้ความเห็นในคุณค่าของอำนาจของคุณพระ หรือพระเครื่องไว้ว่า¹

- 1) เป็นเอกลักษณ์ และมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งประจำชาติไทย
- 2) ก่อให้เกิดพลังจิตที่กล้าหาญ มั่นคง และเด็ดขาด
- 3) เป็นหลักฐานวัตถุทางด้านโบราณคดี และประวัติศาสตร์
- 4) เป็นศิลปะวัตถุที่งดงาม และมีคุณค่าทางด้านสุนทรียะ
- 5) เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่เรียนไม่รู้จบ และไม่จำกัดชนชั้นวรรณะ

¹ ก้านชูชาติ มากสัมพันธ์ “ปณิธานและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พระเครื่อง พระบูชา” เอกสารประกอบนำชมพิพิธภัณฑ์พระเครื่อง พระบูชา